

OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej

Chiny w polskim dyskursie dotyczącym polityki zagranicznej w latach 2015-2018

Grudzień 2018

Opracowanie: dr Bartosz Kowalski, Uniwersytet Łódzki

Wprowadzenie

Niniejszy esej ma na celu analizę narracji w polskiej polityce zagranicznej wobec Chińskiej Republiki Ludowej (ChRL) w okresie jesień 2015 – jesień 2018. Trzy lata temu Prawo i Sprawiedliwość (PiS) wygrało kolejno wybory prezydenckie (w maju) i parlamentarne (październik) osiągając tym samym absolutną dominację w polskim krajobrazie politycznym¹. W tym okresie polskie przywództwo podtrzymywało ogólną linię polityki utrzymywania przyjaznych stosunków z Chinami, która od grudnia 2011 roku została określona w ramach chińsko-polskiego strategicznego partnerstwa (*zhanlue huoban guanxi*), zawartego przez przewodniczącego Hu Jintao i prezydenta Bronisława Komorowskiego w Pekinie². Co więcej, w pierwszym roku rządów PiS stosunki dwustronne zostały rozszerzone na poziom wszechstronnego partnerstwa strategicznego (*quanmian zhanlue huoban guanxi*)³. Podniesienie rangi relacji bilateralnych zostało przypieczętowane podczas wizyty przewodniczącego Xi Jinpinga w Polsce w czerwcu 2016 roku. Oficjalne deklaracje szły w omawianym okresie w parze z regularnymi spotkaniami najwyższych rangą chińskich i polskich polityków, w tym m.in. w postaci chińskiej wizyty prezydenta Dudy w 2015 roku oraz udziału premier Beaty Szydło w I Forum Pasa i Szlaku w Pekinie w 2017 roku. Rozwój kontaktów między rządami centralnymi pokrywał się z licznymi interakcjami władz szczebla lokalnego – chińskich prowincji i miast oraz ich polskich odpowiedników⁴.

¹ Prezydent Andrzej Duda i premier Beata Szydło zostali zaprzysiężeni odpowiednio 6 sierpnia i 16 listopada 2015 r.

² Wspólne oświadczenie Rzeczypospolitej Polskiej i Chińskiej Republiki Ludowej w sprawie ustanowienia partnerskich stosunków strategicznych, strona internetowa Ambasady Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce, <https://www.fmprc.gov.cn/ce/cepl/pol/zt/zfvisit/t895441.htm>

³ Wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką Ludową, Prezydent.pl, https://www.prezydent.pl/download/gfx/prezydent/pl/defaultaktualnosci/5378/258/1/20_06_16_wspolne_oswiadczenie_pl_polski.pdf

⁴ Adriana Skorupska, Paradyplomacja Polska–Chiny. Współpraca polskich województw z chińskimi prowincjami, „Sprawy Międzynarodowe”, nr 2 (2017).

Esej ten ma na celu wskazanie pewnych zmian w polskim postrzeganiu Chin, które z pozytywnych i podkreślających potencjał do wielowymiarowej współpracy ewoluowały w stronę bardziej wstrzemięźliwych, zwłaszcza wobec eskalacji chińsko-amerykańskiej wojny handlowej. W tym celu porównano retorykę polityczną dotyczącą współpracy z Chinami w kolejnych corocznych sprawozdaniach (zwyczajowo określanego mianem exposé) ministra spraw zagranicznych RP dla Sejmu. Ponadto, analizując wywiady i oficjalne wypowiedzi decydentów w polskiej polityce zagranicznej, niniejsze opracowanie stara się wskazać rozbieżności (i ich źródła) pomiędzy praktyką a deklarowaną oficjalnie linią polityki zagranicznej Warszawy wobec Pekinu, które pojawiły się w okresie trzech lat, które minęły od jesieni 2015 roku.

Chiny w narracjach ministerstw spraw zagranicznych i obrony oraz prezydenta RP

Kilka miesięcy przed wyborami parlamentarnymi w 2015 roku, ówczesny minister spraw zagranicznych w rządzie Platformy Obywatelskiej Grzegorz Schetyna w swoim wystąpieniu parlamentarnym wskazał na wielobiegunowe cechy i różnice ideologiczne współczesnego świata, który dynamicznie ciąży w stronę rejonu Pacyfiku. Te zmiany – uznał Schetyna – wraz z rosnącą rolą Chin jako globalnej siły, otwierają nowe możliwości, które jednocześnie stanowią źródło rywalizacji i niestabilności. W związku z tym, Polska powinna przyjąć rolę kraju działającego jako ważny pośrednik między Europą a innymi krajami, ponieważ w przeciwnym razie będzie skazana na marginalizację. W tym celu Polska musi dalej rozwijać współpracę z azjatyckimi partnerami – przede wszystkim Chinami, Japonią i Koreą. Uznając potrzebę prowadzenia polityki proazjatyckiej, Schetyna prezentował w swoim przemówieniu optymistyczne stanowisko wobec chińsko-polskiego dialogu i rozwijających się konsekwentnie nowych form współpracy między Europą Środkowo-Wschodnią i Chinami. Szef polskiej dyplomacji podkreślił, że dzięki różnym ustalonym mechanizmom koordynacji polityki Polska otrzymała większą liczbę inwestycji i projektów biznesowych napędzanych kapitałem chińskim. Schetyna nie tylko otwarcie pochwalił w exposé rezultaty współpracy osiągniętej na szczeblu centralnym, ale również wyraził aprobatę i zadeklarował pełne poparcie dla wspólnych inicjatyw na poziomie lokalnym, w tym organizacji III Forum Polska-Chiny w Łodzi. Ponadto

podkreślił, że Polska koncentruje się na wzmocnieniu regionalnych więzi z Chinami Środkowymi i Zachodnimi dzięki decyzji o otwarciu Konsulatu Generalnego RP w Chengdu, trzeciej przedstawicielstwa Polski tego typu w ChRL po Szanghaju i Kantonie⁵. Ważne w tym względzie jest zwrócenie uwagi na fakt, że szef MSZ wymieniając osiągnięcia we współpracy polsko-chińskiej i prezentując wizję polskiej gospodarki oczekującej na zastrzyk chińskiego kapitału, nie zawarł dalszych odniesień do ogólnych ram stosunków między Unią Europejską i Chinami.

Podobny stosunek do współpracy polsko-chińskiej, choć nie bez odwołań do innych uwarunkowań i aktorów międzynarodowych, zademonstrował w 2016 roku bezpośredni następca Schetyny Witold Waszczykowski, reprezentujący nowo powstały rząd prowadzony przez PiS (z udziałem mniejszych partii – Solidarnej Polski i Zjednoczonej Prawicy). W swoim inauguracyjnym przemówieniu minister Waszczykowski podkreślił gospodarkę jako czynnik oddziałujący na kształt stosunków międzynarodowych, o istotnym wpływie na ocenę zagrożeń bezpieczeństwa i postrzeganie interesów narodowych. Spośród kluczowych geograficznych kierunków polskiej polityki zagranicznej szef polskiej dyplomacji wymienił przede wszystkim partnerstwo ze Stanami Zjednoczonymi (jako część partnerstwa UE-USA), które coraz częściej obejmuje wymiar gospodarczy, współpracę energetyczną oraz perspektywiczny obszar innowacji i rozwoju wysokich technologii. Waszczykowski wskazał również na determinację rządu do utrzymania dynamiki ekspansji polskich przedsiębiorstw w Azji, zwłaszcza przez wzmocnienie współpracy z państwami z którymi Polska zawarła partnerstwa strategiczne – z Japonią i Koreą. W gronie partnerów strategicznych, z którymi Polska rozwija z sukcesami współpracę wymienił również Chiny, zwłaszcza w kontekście ważnej wizyty prezydenta Dudy w Państwie Środka. Oprócz dwustronnego wymiaru relacji, Waszczykowski docenił jednocześnie potencjał wynikający z udziału Polski w regionalnych i globalnych

⁵ Minister Grzegorz Schetyna o priorytetach polskiej polityki zagranicznej, msz.gov.pl, 23.04.2015, http://www.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/minister_grzegorz_schetyna_o_priorytetach_polskiej_dyplomacji_1

inicjatywach Chin, czyli platformie „16 + 1”, „Pase i Szlaku” oraz Azjatyckim Banku Inwestycji Infrastrukturalnych⁶.

Niemniej entuzjastyczną opinię na temat perspektyw większego zaangażowania Polski we współpracę z ChRL wyraził w tym samym roku Jan Parys, szef gabinetu ministra Waszczykowskiego. W październiku 2016 roku, podczas sesji parlamentu poświęconej relacjom Polski z Azją polityk stwierdził, że „Chiny są krajem postkomunistycznym” i „skutecznie oderwały się od dziedzictwa komunizmu”. Parys zadeklarował także, że Polska jest całkowicie otwarta na inicjatywę Pasa i Szlaku oraz współpracę w ramach „16 + 1”, opowiadając się tym samym za całkowicie pragmatycznym podejściem do stosunków z Pekinem. Odnosząc się do kwestii przywiązania Polski do demokracji i pluralizmu politycznego jako zasad, które powinna ona promować, Parys powiedział, że władze w Chinach rozliczyły się z przywódcami komunistycznymi ostrzej niż w Polsce. Polityk dał również do zrozumienia, że polskie władze nie okazują wobec ChRL tych cech wyższości, które są popularne w zachodnich i liberalnych środowiskach i będą współpracować ze wszystkimi krajami Azji i Pacyfiku, które akceptują międzynarodowe standardy, tj. Kartę Narodów Zjednoczonych⁷.

W okresie sześciu miesięcy między tournée prezydenta Dudy w Chinach a wizytą przewodniczącego Xi w Warszawie polscy twórcy polityki zagranicznej wyrażali oczekiwania wobec intensyfikacji stosunków dwustronnych i współpracy w strukturach formatu „16 + 1”.

W listopadzie 2015 roku z wizytą do Chin udał się prezydent Duda, gdzie spotkał się z przewodniczącym Xi (Pekin), otworzył Polsko-Chińskie Forum Gospodarcze (Szanghaj) oraz wziął udział w szczycie „16+1” w Suzhou. „Ogromnie się cieszę, że w ciągu pierwszych czterech miesięcy sprawowania przeze mnie urzędu prezydenta Rzeczypospolitej mogę odwiedzić wielkie mocarstwo, jakim są Chiny” stwierdził, nie ukrywając entuzjazmu prezydent Duda. Wizytę docenił również przewodniczący Xi, odnotowując „że umieszczenie Chin –

⁶ Minister Witold Waszczykowski o priorytetach polskiej polityki zagranicznej, msz.gov.pl, 29.01.2016, http://www.mfa.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/minister_witold_waszczykowski_o_priorytetach_polskiej_dyplomacji

⁷ „Dzień Azji i Pacyfiku w Sejmie RP”. msz.gov.pl. 5.10. 2016, http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/inne_kontynenty/azja_i_pacyfik/dzien_azji_i_pacyfiku_w_sejmie_rp.

jedynego państwa azjatyckiego – w planach pierwszych wizyt zagranicznych jest wyrazem wagi, jaką prezydent Duda przywiązuje do relacji chińsko-polskich”⁸. Na zakończenie pobytu prezydent RP podsumował wizytę w briefingu prasowym i udzielił wywiadu chińskiej telewizji CCTV, nie kryjąc zadowolenie z odbytych spotkań i podpisanych umów, zarówno na poziomie relacji dwustronnych, jak i w ramach formatu „16+1”. Nakreślił perspektywę współpracy naukowej, energetycznej (górnictwo i przemysł jądrowy) oraz otwarcia rynku chińskiego na polskie produkty rolne⁹. „Pas i Szlak” naczelną koncepcję polityki zagranicznej ChRL – polski prezydent ocenił jako „świetną” i „wizjonerską”, wyrażając nadzieję, że jej realizacji oraz udział Polski w Azjatyckim Banku Inwestycji Infrastrukturalnych (AIIB) przełoży się na chińskie inwestycje infrastrukturalne i logistyczne nad Wisłą¹⁰.

W tekście podsumowującym wizytę prezydenta Dudy w ChRL, poseł Prawa i Sprawiedliwości w Parlamencie Europejskim Zbigniew Kuźmiuk, chwalił polską głowę państwa za jego chińskiego tournée na rzecz promocji współpracy chińsko-polskiej w kilku obszarach, w tym handlu, inwestycji i połączeń infrastrukturalnych. Kuźmiuk ocenił wizytę Dudy jako bardzo obiecującą zarówno pod względem gospodarczym, jak i politycznym, wskazując na wzmocnienie pozycji Polski w AIIB. Ubolewał jednak nad brakiem odpowiedniego relacjonowania wizyty prezydenta w polskich mediach publicznych, zwłaszcza w telewizji, która - według Kuźmiuka - próbowała zdeprecjonować dokonania Dudy. W przeciwieństwie do tego, chińskie media przedstawiły – zdaniem europośła – prezydencką podróż odpowiednio: w bardzo pozytywny i szczegółowy sposób. Kuźmiuk zwrócił także uwagę na fakt, że Duda był jedynym prezydentem wśród liderów Europy Środkowo-Wschodniej biorących udział w szczycie w Suzhou, co nie zostało niedocenione przez gospodarzy. Prezydent Polski uzyskał przywilej indywidualnych rozmów z najwyższymi władzami ChRL, tj. przewodniczącym Xi

⁸ Prezydent Duda z przywódcą Chin o współpracy i partnerstwie, 25.11.2015, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,37,spotkanie-z-przewodniczacym-chinskiej-republiki-ludowej.html>

⁹ "Otwarcie chińskiego rynku będzie szansą dla polskich rolników", 26.11.2015, <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,38,prezydent-duda-zwiedzal-wielki-mur-chinski.html>

¹⁰ Wywiad dla CCTV: Jeżeli chcesz osiągnąć korzyści - musisz się zaangażować, 26.11.2016 <http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wywiady/art,30,wywiad-dla-cctv-jezeli-chcesz-osiagnac-korzysci---musisz-sie-zaangazowac.html>

Jinpingiem, premierem Li Keqiangiem i przewodniczącym Ogólnochińskiego Zgromadzenia Przedstawicieli Ludowych Zhang Deijangiem¹¹.

Pobyty prezydenta w Chinach podsumował też w wywiadzie dla portalu wpolityce.pl wpływowy doradca ds. polityki zagranicznej w Prawie i Sprawiedliwości prof. Przemysław Żurawski vel Grajewski. Wizytę w Państwie Środka ocenił jako „ważną”, podkreślając przede wszystkim duży potencjał chińskiego rynku dla polskich przedsiębiorców. W szerszej perspektywie „gry geostrategicznej” Żurawski przyznał jednak, że Polska ma ograniczony wpływ na mocarstwo w Azji Wschodniej, będąc w tej grze uzależnionym od głównego sojusznika – czyli USA. Ponadto, odnosząc się do napływu chińskiego kapitału do Europy Środkowo-Wschodniej i oczekiwań Polski w tym zakresie, określił je jako zdecydowanie warte wypróbowania, nie ukrywając jednak wątpliwości czy Polska jest pod względem inwestycyjnym wystarczająco konkurencyjna. Co istotne w kontekście optymizmu płynącego z pałacu prezydenckiego w kontekście wzmocnienia relacji z Pekinem, prof. Żurawski zaznaczył, że „współpraca gospodarcza z Chinami nie jest [dla Polski] motorem modernizacji systemowo-cywilizacyjnej.”¹².

Z kolei minister Waszczykowski w briefingu po swojej wizycie w Chinach w kwietniu 2016 roku, określił ją jako „ważną”, stwierdzając, że „możliwości współpracy są nieograniczone”. Według szefa MSZ, polski rząd z niecierpliwością oczekuje udziału chińskich firm w budowie dróg, autostrad, lotnisk i modernizacji portów morskich. Chińscy inwestorzy mogli również odgrywać rolę w ewentualnej budowie elektrowni jądrowej w Polsce. Waszczykowski odniósł się również do koncepcji integracji regionu rozpościerającego się pomiędzy Adriatykiem, Bałtykiem i Morzem Czarnym, która była również przedmiotem dyskusji w Chinach, które są zainteresowane spajaniem regionu, co stwarzałoby ogromne możliwości inwestycyjne, zwłaszcza w zakresie infrastruktury. W tym celu szef polskiej dyplomacji wyraził głębokie zainteresowanie przystąpieniem do inicjatywy Via Carpatia - zespołu autostrad i szybkich linii

¹¹ Zbigniew Kuźmiuk, Udana wizyta prezydenta Dudy w Chinach. Polacy dowiedzieli się o niej z mediów elektronicznych bardzo niewiele, 28.11.2015, <https://wpolityce.pl/swiat/273372-udana-wizyta-prezydenta-dudy-w-chinach-polacy-dowiedzieli-sie-o-niej-z-mediow-elektronicznych-bardzo-niewiele>

¹² Prof. Żurawski o wizycie prezydenta Dudy: „Chiny to potencjalnie ogromny rynek, to ważne dla polskiej gospodarki”, 27.11.2015, <https://wpolityce.pl/polityka/273323-prof-zurawski-o-wizycie-prezydenta-dudy-chiny-to-potencjalnie-ogromny-rynek-to-wazne-dla-polskiej-gospodarki-nasz-wywiad>

kolejowych łączących Bałtyk i Morze Czarne, aktywnie rozwijanego przez stronę chińską z władzami Serbii i Węgier¹³. W tym optymistycznym zestawieniu zwraca również uwagę refleksja na temat rozwoju partnerstwa na poziomie prowincji i miasta między prowincją Syczuan (Chengdu) z województwem łódzkim i miastem Łódź. Współpraca została określona jako modelowa dla stosunków chińsko-polskich, jak ujął to Waszczykowski: „uznaliśmy, że Chengdu, i Syczuan to prowincja najlepiej odpowiadająca potrzebom naszej współpracy”.

W swoim drugim corocznej expose, skierowanym do Sejmu w lutym 2017 roku, minister Waszczykowski wysoko ocenił osiągnięcia i perspektywy współpracy chińsko-polskiej, wyrażając także zdecydowaną wolę utrzymywania przez Polskę zrównoważonej polityki zagranicznej, w której Chiny odgrywają istotną rolę. Jak stwierdził szef MSZ, Polska dokonała głębokiego zwrotu w swojej polityce pozaeuropejskiej, otwierając się silniej na współpracę z krajami Azji, Afryki i Bliskiego Wschodu. Istotny wkład w tym zakresie miały praktyczne, zwłaszcza gospodarcze, wizyty prezydenta RP w Chinach i przewodniczącego ChRL w Polsce. Waszczykowski wskazał również, że partnerstwo strategiczne z ChRL stało się „trwałym elementem polskiej polityki zagranicznej”. Polska, jego zdaniem, korzystała z sprzyjającej atmosfery w relacjach dwustronnych, którym pomagały liczne kontakty na najwyższym szczeblu. Ponadto szef polskiej dyplomacji stwierdził, że Warszawa oczekuje dalszego rozwoju współpracy w formacie „16 + 1”, w tym działań prowadzonych za pośrednictwem Sekretariatu ds. Morskich w Polsce. W tym miejscu odniósł się do popularnego chińskiej sentencji, że „podróż na tysiąc mil [li] zaczyna się od pierwszego kroku”, konkludując, że Polska zrobiła już kilka kroków w tym kierunku. Na koniec należy wspomnieć, że w ostatnim paragrafie swojego expose Waszczykowski wzmocnił przesłanie proaktywnej polityki Polski wobec ChRL. Deklarując gotowość do wielostronnej współpracy, ponownie odniósł się do chińskiej maksymy „Człowiek, który mówi: tego się nie da zrobić, nie powinien przeszkadzać TEMU, który TO robi.”¹⁴.

¹³ Szef MSZ: możliwości współpracy z Chinami są nieograniczone, Polskie Radio, 27.04.2016, <https://www.polskieradio.pl/42/273/Artykul/1612821,Szef-MSZ-mozliwosci-wspolpracy-z-Chinami-sa-nieograniczone>

¹⁴ Minister Witold Waszczykowski o priorytetach polskiej polityki zagranicznej, 09.02.2017, <https://www.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/minister-witold-waszczykowski-o-priorytetach-polskiej-dyplomacji-w-2017-roku>

Następca Witolda Waszczykowskiego na stanowisku szefa MSZ Jacek Czaputowicz w swoim exposé na 2018 rok odniósł się do relacji z Chinami w sposób bardziej lapidarny od swojego poprzednika. Określając ChRL jako głównego partnera RP na kontynencie azjatyckim, podkreślając rosnącą rolę Polski (terminalu w Małaszewiczach) w transporcie towarów pomiędzy Chinami i Europą jest Chińska Republika Ludowa. W kontekście relacji z Pekinem, szef dyplomacji zauważył rosnące zainteresowanie Polską wśród polskich chińskich turystów (140 tys.), a jako naczelne wyzwanie w relacjach wzajemnych wskazał zmniejszenie głębokiego deficytu handlowego po stronie polskiej¹⁵. Czaputowicz zapowiedział również, kolejną edycję Forum Regionów Polska-Chiny w Chengdu, które ostatecznie nie odbyło się.

W świetle wyżej wymienionych wypowiedzi widać wyraźnie, że w polityce zagranicznej wobec Chin zarówno ministerstwo spraw zagranicznych, jak i prezydent, prezentowali przyjazną postawę, otwarcie wyrażając podziw dla chińskich osiągnięć gospodarczych i politycznych, zapowiadając swoje zaangażowanie na rzecz większego wzmocnienia zarówno współpracy bilateralnej z ChRL, jak i w ramach formatu „16 + 1”. Z drugiej strony warto odnotować, że w grudniu 2018 roku, MSZ opublikowało – jakkolwiek wyważony – komunikat informujący o zaniepokojeniu przypadkami chińskiego cyberszpiegostwa przemysłowego, które odnotowują sąsiedzi Polski.

O odmiennym od MSZ i pałacu prezydenckiego postrzeganiu Chin zarówno w Polsce, jak i w szerszej perspektywie w Europie Środkowej i Wschodniej świadczą działania i wypowiedzi ministrów kolejnych ministrów obrony Antoniego Macierewicza i Mariusza Błaszczaka. Chociaż resort obrony nie jest sam w sobie jednostką odpowiedzialną za kształtowanie polskiej dyplomacji, to jego aktywność może wpływać na politykę zagraniczną. W tym aspekcie warto zauważyć, że wbrew pragmatycznemu i ogólnie nastawionemu na współpracę z Chinami MSZ i prezydentowi, w Macierewicz otwarcie wyrażał swoje obawy wobec „Pasa i Szlaku”. W październiku 2015 roku w wywiadzie dla telewizji polonijnej w Kanadzie, uznał naczelną

¹⁵ Informacja Ministra Spraw Zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2018 roku, 21.03.2018. https://www.msz.gov.pl/pl/ministerstwo/minister/wystapienia/informacja_ministra_spraw_zagranicznych_o_zadaniach_polskiej_polityki_zagranicznej_w_2018_roku;jsessionid=17F8C76FEC3E7234255C25306CC687B4.cms
[ap](#)

inicjatywę w chińskiej polityce zagranicznej za część „całościowej koncepcji porozumienia Europy Zachodniej z Rosją i z Chinami, która zakłada wyeliminowanie z obszaru euroazjatyckiego wpływów Stanów Zjednoczonych oraz zlikwidowania jako niepodległego podmiotu Polski”¹⁶. Obiekcje szefa MON przełożyły się w praktyce na zablokowanie chińskiej inwestycji infrastrukturalnej w Łodzi. W grudniu 2016 r. przetarg na budowę terminalu przeładunkowego w tym mieście odwołała Agencja Mienia Wojskowego, która zarządza działką przeznaczoną pod multimodalne centrum logistyczne. Antoni Macierewicz uzasadniał wstrzymanie inwestycji podczas debaty nad polityką zagraniczną w Sejmie. Chociaż szef MON oświadczył, że "zrobi wszystko, by doszło do budowy", zaznaczył również, że terminal może być budowany tylko przez spółkę z większościovym pakietem Skarbu Państwa, a głównym warunkiem inwestycji w suchy port w Łodzi są względy geopolityczne, a nie korzyści ekonomiczne¹⁷. Niechętny stosunek Macierewicza do podejmowania wspólnych inicjatyw z ChRL, zwłaszcza wobec zacieśniającej się chińsko-rosyjskiej współpracy wojskowej, nie został niezauważony przez chińskie media, które jako czynnik determinujący postawę polskiego MON wskazały na zmianę na fotelu prezydenta w Stanach Zjednoczonych¹⁸. Optykę chińską wydają się potwierdzać kolejne deklaracje zarówno ze strony Waszyngtonu, jak i Warszawy, które przybrały na intensywności w latach 2017-2018 roku – wraz z eskalacją amerykańsko-chińskiej wojny handlowej.

Polska w trójkącie USA-UE-Chiny

Od 2017 roku w polskiej polityce zagranicznej wobec ChRL postępowano przesunięciem akcentów na coraz wyraźniejsze wpisywanie jej w ogólne ramy stosunków gospodarczych UE-Chiny i strategicznych (USA/NATO). Zmiana podejścia została zasygnalizowana m.in.

¹⁶ Wywiad A. Macierewicza dla Gonic TV, 3.10.2015, <https://www.youtube.com/watch?v=11eFWo04mNw>

¹⁷ Macierewicz: zrobię wszystko, by doszło do budowy "suchego portu" w Łodzi, Rzeczpospolita.pl, 09.02.2017 <https://www.rp.pl/Transport/170208897-Macierewicz-zrobie-wszystko-by-doszlo-do-budowy-suchego-portu-w-Lodzi.html>

¹⁸ Na przykład w artykule opublikowanym na łamach dziennika „Global Times” (20 lipca 2017 r.) badacz Cui Heng wyraził następującą opinię: „Każde działanie Rosji na Morzu Bałtyckim będzie miało duże znaczenie dla państw zachodnich, nie mówiąc już o niepokoju wywołanym przez wspólne ćwiczenia chińsko-rosyjskie. Polski minister obrony Antoni Macierewicz zarzucił Rosji i Chinom utworzenie sojuszu strategicznego, który „zagroza wolnemu światu”.

w wywiadzie udzielonym przez Marka Magierowskiego, byłego dyrektora Biura Prasowego Kancelarii Prezydenta RP, obecnie pełniącego funkcję wiceministra spraw zagranicznych odpowiedzialnego za politykę azjatycką Polski. We wrześniu 2017 roku Magierowski powiedział, że chociaż Chiny są ważnym i silnym partnerem gospodarczym, polskie władze muszą czuwać nad wrażliwymi gałęziami przemysłu i sektorami infrastruktury krytycznej: „Chiny nie są naszym sojusznikiem w NATO, tak jak Stany Zjednoczone. Nie są naszym partnerem w UE, tak jak Niemcy. Utrzymujemy przyjazne, a nawet bardzo przyjazne stosunki z Chinami, ale musimy też prowadzić wobec nich rozsądną politykę, zawsze pamiętając o tym, że nasze interesy gospodarcze są najważniejsze”¹⁹. Opinia ta została powtórzona przez Magierowskiego, choć nie bezpośrednio, przed szóstym szczytem Chiny-EŚW w Budapeszcie w listopadzie 2017 roku. W trakcie spotkania krajowych koordynatorów „16+1” w stolicy Węgier Magierowski stwierdził, że Polska uważa „16+1” za ważną platformę współpracy między Europą a Chinami, które stało się nie tylko użytecznym instrumentem praktycznej współpracy w wielu dziedzinach, ale stworzyło także możliwości budowania synergii z niektórymi projektami UE²⁰.

Oprócz sojuszu ze Stanami Zjednoczonymi, na rosnącą powściągliwość Polski miał również wpływ pogłębiający się deficyt handlowy z Chinami, który w 2016 roku wyniósł 1:12,5. Na problem ten zwrócił wyraźnie uwagę ambasador RP w ChRL Wojciech Zajączkowski. Jeszcze przed podjęciem misji w Pekinie jesienią 2017 roku Zajączkowski oświadczył, że planuje skupić swoje działania m.in. na współpracy gospodarczej, w tym na zmniejszeniu deficytu w handlu z Chinami po stronie polskiej, którego jedną z przyczyn jest stosowanie przez Pekin różnego rodzaju barier pozataryfowych, ograniczających dostęp polskich towarów do tamtejszego rynku²¹. Stanowisko polskiego rządu wobec rywalizacji amerykańsko-chińskiej stało się jeszcze bardziej wymowne gdy w październiku 2018 roku wiceprezydent USA Mike

¹⁹ Magierowski: „Miliardy inwestowane w Polsce to najlepszy wskaźnik tego, że jesteśmy krajem atrakcyjnym”, wpolityce.pl, 10.09.2017, <https://wpolityce.pl/polityka/357096-magierowski-miliardy-inwestowane-w-polsce-to-najlepszy-wskaznik-tego-ze-jestesmy-krajem-atrakcyjnym-wywiad?strona=2>

²⁰ Preparations ahead of 6th summit of Central and Eastern European Countries and China, 13.10.2017, http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/other_continents/asia_pacific/preparations_ahead_of_6th_summit_of_central_and_eastern_european_countries_and_china

²¹ Według danych ambasady RP w Pekinie, wartość polskiego importu z Chin była w 2016 r. aż 12,5-krotnie wyższa niż polskiego eksportu do Chin, a deficyt dwustronnej wymiany towarowej powiększył się do rekordowego poziomu 22,034 mld USD (!).

Pence wygłosił przemówienie w Instytucie Hudsona. Wówczas amerykańska wojna handlowa z Chinami zyskała jednoznaczne ramy ideologiczne²². Dwa tygodnie po wystąpieniu Pence'a, asystent sekretarza stanu Wess Mitchel obecną walkę USA o wpływy na świecie z Chinami i Rosją przyrównał do rywalizacji ze Związkiem Radzieckim po II wojnie światowej. Według Mitchela obszarem, który wyraźnie odczuwa tę geopolityczną rywalizację jest Europa Środkowo-Wschodnia. Działania Rosji i Chin na obszarze pomiędzy Bałtykiem, Adriatykiem i Morzem Czarnym, choć prowadzone różnymi metodami, są de facto wymieniane w tandemie – jako nastawione na dezintegrację polityczną demokratycznego Zachodu²³. Tezy Mitchela powtórzył 17 listopada w Hamburgu premier Mateusz Morawiecki. Szef polskiego rządu ocenił, że Chiny rzucają wyzwanie wolnemu światu demokracji i Sojuszowi Transatlantyckiemu: „Musimy znaleźć sposób, aby utrzymać właściwy poziom odstraszania, nie przeciwko siłom wolnego świata, ale Chinom i Rosji”²⁴. Temu celowi ma służyć stała amerykańska baza wojskowa w Polsce, której korzyści dla Stanów Zjednoczonych przedstawił kilka dni wcześniej w Waszyngtonie szef MON Mariusz Błaszczak: „zatrzymany zostanie postęp imperium rosyjskiego, które coraz częściej razem z Chinami buduje koalicje wymierzoną w wolny świat”²⁵. Na poziomie deklaratywnym percepcja Chin prezentowana przez polski rząd stała się tym samym niemal tożsama z amerykańską.

Podsumowanie

²² Remarks by Vice President Pence on the Administration's Policy Toward China, [whitehouse.gov](https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/), 4.10.2018, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/> Lista oskarżeń Pence'a wysunięta w stronę Pekinu jest długa: drapieżne działania handlowe, agresja wojskowa i ingerowanie w politykę wewnętrzną USA. Pence stwierdził bez ogródek, że „przywództwo prezydenta Trumpa działa; [a] Chiny chcą innego amerykańskiego prezydenta”. W szerszym, nie tylko amerykańskim, kontekście Pence mówił o polityce podporządkowania sobie przez Chiny kolejnych państw za pomocą linii kredytowych, a politykę wewnętrzną Pekinu określił jako niezgodną z prawami człowieka – tworzenie państwa policyjnego i brutalne represje mniejszości religijnych

²³ Wess Mitchell, “Winning the Competition for Influence in Central and Eastern Europe” (keynote speech), Atlantic Council, 19.10.2018, <https://www.atlanticcouncil.org/news/transcripts/winning-the-competition-for-influence-in-central-and-eastern-europe-us-assistant-secretary-of-state-a-wess-mitchell>

²⁴ Premier Mateusz Morawiecki w Hamburgu: Polska jest jednocześnie proamerykańska i proeuropejska, [premier.gov.pl](https://www.premier.gov.pl), 17.11.2018, <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/aktualnosci/premier-mateusz-morawiecki-w-hamburgu-polska-jest-jednoczesnie-proamerykanska.html>

²⁵ "Fort Trump" coraz bliżej?, [wiadomości.tvp.pl](https://wiadomosci.tvp.pl), 13.11.2018, <https://wiadomosci.tvp.pl/39936650/fort-trump-coraz-blizej>

Analizując narracje towarzyszące polskiej polityce zagranicznej wobec Chin w latach 2015-2018 należy odnotować ich zmienność oraz brak spójności pomiędzy poszczególnymi jej ośrodkami. Wywodzący się z jednego obozu politycznego rząd i prezydent na początku urzędowania wyrażali głęboki optymizm w kwestii zacieśniania stosunków z Chinami, który w połowie 2016 roku przełożył się na wizytę Xi Jinpinga w Warszawie i podniesienie partnerstwa strategicznego do rangi „wszechstronnego”. Entuzjazmu prezydenta i MSZ nie podzielał natomiast resort obrony narodowej, co świadczy o braku kohezji w obozie władzy w kwestii polityki wobec ChRL. Najnowszy rozdział w relacjach polsko-chińskich zaczął być pisany na przełomie 2017 i 2018 roku, choć równie niekonsekwentnym językiem. Warto pamiętać, że Mateusz Morawiecki, jeszcze jako wicepremier nie ukrywał, że jego Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju opiera się w dużej mierze na koncepcjach ekonomii strukturalnej, promowanej przez chińskiego ekonomistę Justina Yifu Lina. Przekładając te inspiracje na język konkretnych projektów, Polska stara się pozyskać partnerów zagranicznych do realizacji Centralnego Portu Komunikacyjnego (CPK). Po listopadowych spotkaniach w Szanghaju, szef gabinetu politycznego premiera Marek Suski powiedział, że CPK budzi duże zainteresowanie wśród chińskich inwestorów²⁶. Jednak biorąc pod uwagę, że węzeł komunikacyjny CPK ma mieć również znaczenie polityczne i militarne (mobilność wojsk NATO), trudno oczekiwać, że przedstawiciele Chin zostaną dopuszczeni do współrealizacji tego projektu.

Oprócz wskazywania podobieństw pomiędzy elitami rządzącymi w Waszyngtonie i Warszawie w kwestii percepcji Chin oraz stawiania pytań o realność starań o „Fort Trump” nad Wisłą warto zastanowić się czy Polsce opłaca się „oparcie na jednej stronie”? Wizyta ministra Błaszczaka w amerykańskiej stolicy była piątą od objęcia przezeń urzędu w styczniu 2018 roku. Z podobną częstotliwością Stany Zjednoczone odwiedza szef polskiego rządu Mateusz Morawiecki (wcześniej jako wicepremier), nie znajdując jak dotąd powodów do wizyty w Chinach, lub przedkładając udział w szczycie inicjatywy „16+1” w Sofii nad pielgrzymkę Radio Maryja na Jasnej Górze. Z drugiej strony, reprezentujący Polskę na spotkaniu w Bułgarii wicepremier Gowin wskazywał na użyteczność „16+1” jako instrumentu spajania regionu, którego Polska chce być liderem, jak i roli formatu w rozwijaniu „zrównoważonych

²⁶ Chiny zainteresowane inwestycjami w Polsce, tvp.info, 6.11.2018, <https://www.tvp.info/39815100/chiny-zainteresowane-inwestycjami-w-polsce>

geograficznie szlaków transportowych i połączeń logistycznych między Unią Europejską a Chinami”²⁷.

Polska jako największe państwo w „16+1” mogłaby budować swoją unijną pozycję m.in. na kształtowaniu polityki UE wobec Chin, pamiętając, że konflikt handlowy między Waszyngtonem i Pekinem będzie z upływem czasu ograniczany przez względy polityki wewnętrznej obu mocarstw. Natomiast mając na uwadze groźby handlowe Trumpa pod adresem UE, należy wątpić, że postawa Polski jako wschodnioeuropejskiego przyczółka Stanów Zjednoczonych w sporze z Chinami (i Rosją) przysłuży się budowaniu pozycji Warszawy wewnątrz Unii Europejskiej. Europa, a wraz z nią Polska, chcąc zachować prawdziwie podmiotową pozycję w stosunkach międzynarodowych będzie musiała podkreślać swoją jedność i odrębność od kierunków politycznych prezentowanych obecnie przez oba skonfliktowane mocarstwa.

Bibliografia:

1. "Fort Trump" coraz bliżej?, wiadomości.tvp.pl, 13.11.2018, <https://wiadomosci.tvp.pl/39936650/fort-trump-coraz-blizej>
2. Chiny zainteresowane inwestycjami w Polsce, tvp.info, 6.11.2018, <https://www.tvp.info/39815100/chiny-zainteresowane-inwestycjami-w-polsce>
3. Close cooperation between Sichuan and Poland, *polska.pl*, 25.04.2016, <https://polska.pl/politics/foreign-affairs/close-cooperation-between-sichuan-and-poland/>
4. Cui Heng. Military drills underscore China-Russian cooperation. „Global Times”, 20.07.2017. <http://www.globaltimes.cn/content/1057302.shtml>
5. Jarosław Gowin na VII szczycie szefów rządów państw Europy Środkowo-Wschodniej i Chin w Sofii, premier.gov.pl, 07.07.2018,

²⁷ Jarosław Gowin na VII szczycie szefów rządów państw Europy Środkowo-Wschodniej i Chin w Sofii, premier.gov.pl, 07.07.2018, <https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/aktualnosci/jaroslaw-gowin-na-vii-szczycie-szefow-rzadow-panstw-europy-srodkowo.html>

<https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/aktualnosci/jaroslaw-gowin-na-vii-szczycie-szefow-rzadow-panstw-europy-srodkowo.html>

6. Kuźmiuk Zbigniew, Udana wizyta prezydenta Dudy w Chinach. Polacy dowiedzieli się o niej z mediów elektronicznych bardzo niewiele. wpolityce.pl, 28.11.2015,

<https://wpolityce.pl/swiat/273372-udana-wizyta-prezydenta-dudy-w-chinach-polacy-dowiedzieli-sie-o-niej-z-mediow-elektronicznych-bardzo-niewiele>

7. Macierewicz: zrobię wszystko, by doszło do budowy "suchego portu" w Łodzi, Rzeczpospolita.pl, 09.02.2017, <https://www.rp.pl/Transport/170208897-Macierewicz-zrobie-wszystko-by-doszlo-do-budowy-suchego-portu-w-Lodzi.html>

8. Magierowski: „Miliardy inwestowane w Polsce to najlepszy wskaźnik tego, że jesteśmy krajem atrakcyjnym”, wpolityce.pl, 10.09.2017,

<https://wpolityce.pl/polityka/357096-magierowski-miliardy-inwestowane-w-polsce-to-najlepszy-wskaznik-tego-ze-jestesmy-krajem-atrakcyjnym-wywiad?strona=2>

9. Premier Mateusz Morawiecki w Hamburgu: Polska jest jednocześnie proamerykańska i proeuropejska, premier.gov.pl, 17.11.2018,

<https://www.premier.gov.pl/wydarzenia/aktualnosci/premier-mateusz-morawiecki-w-hamburgu-polska-jest-jednoczesnie-proamerykanska.html>

10. Prof. Żurawski o wizycie prezydenta Dudy: „Chiny to potencjalnie ogromny rynek, to ważne dla polskiej gospodarki”. wpolityce.pl, 27.11.2015,

<https://wpolityce.pl/polityka/273323-prof-zurawski-o-wizycie-prezydenta-dudy-chiny-to-potencjalnie-ogromny-rynek-to-wazne-dla-polskiej-gospodarki-nasz-wywiad>

11. Remarks by Vice President Pence on the Administration's Policy Toward China, whitehouse.gov, 4.10.2018, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-vice-president-pence-administrations-policy-toward-china/>

12. Sejm: komisja pozytywnie o kandydatach na ambasadorów w Chinach, Indiach i Arabii, Polska Agencja Prasowa, 28.09.2017,

<https://www.pap.pl/aktualnosci/news,1102221,sejm-komisja-pozytywnie-o-kandydatach-na-ambasadorow-w-chinach-indiach-i-arabii.html?pdf=2>

13. Skorupska Adriana, Paradyplomacja Polska–Chiny. Współpraca polskich województw z chińskimi prowincjami. „Sprawy Międzynarodowe”. nr 2 (2017) ss. 131-140.

14. Strona Kancelarii Prezydenta RP:

- Otwarcie chińskiego rynku będzie szansą dla polskich rolników", 26.11.2015,

<http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,38,prezydent-duda-zwiedzal-wielki-mur-chinski.html>

- Prezydent Duda z przywódcą Chin o współpracy i partnerstwie, 25.11.2015,

<http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wizyty-zagraniczne/art,37,spotkanie-z-przewodniczacym-chinskiej-republiki-ludowej.html>

- Wspólne oświadczenie w sprawie ustanowienia wszechstronnego strategicznego partnerstwa między Rzeczpospolitą Polską a Chińską Republiką, Prezydent.pl.

Ludowa https://www.prezydent.pl/download/gfx/prezydent/pl/defaultaktualnosci/5378/258/1/20_06_16_wspolne_oswiadczenie_pl_polski.pdf

- Wywiad dla CCTV: Jeżeli chcesz osiągnąć korzyści - musisz się zaangażować, 26.11.2016

<http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta-rp/wywiady/art,30,wywiad-dla-cctv-jezeli-chcesz-osiagnac-korzysci---musisz-sie-zaangazowac.html>

15. Wess Mitchell, "Winning the Competition for Influence in Central and Eastern Europe" (keynote speech), Atlantic Council, 19.10.2018,

<https://www.atlanticcouncil.org/news/transcripts/winning-the-competition-for-influence-in-central-and-eastern-europe-us-assistant-secretary-of-state-a-wess-mitchell>

16. Strona Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP

„Dzień Azji i Pacyfiku w Sejmie RP”. msz.gov.pl. 5.10. 2016, http://www.msz.gov.pl/pl/p/msz_pl/polityka_zagraniczna/inne_kontynenty/azja_i_pacyfik/dzien_azji_i_pacyfiku_w_sejmie_rp.

- Informacja Ministra Spraw Zagranicznych o zadaniach polskiej polityki zagranicznej w 2018 roku, 21.03.2018.

https://www.msz.gov.pl/pl/ministerstwo/minister/wystapienia/informacja_ministra_spraw_zagranicznych_o_zadaniach_polskiej_polityki_zagranicznej_w_2018_roku;jsessionid=17F8C76FEC3E7234255C25306CC687B4.cmsap

- Minister Grzegorz Schetyna o priorytetach polskiej polityki zagranicznej. msz.gov.pl,
23.04.2015,

http://www.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/minister_grzegorz_schetyna_o_priorytetach_polskiej_dyplomacji_1

- Minister Witold Waszczykowski o priorytetach polskiej polityki zagranicznej, msz.gov.pl,
29.01.2016,

http://www.mfa.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/minister_witold_waszczykowski_o_priorytetach_polskiej_dyplomacji

- Minister Witold Waszczykowski o priorytetach polskiej polityki zagranicznej, 09.02.2017,
https://www.msz.gov.pl/pl/aktualnosci/wiadomosci/minister_witold_waszczykowski_o_priorytetach_polskiej_dyplomacji_w_2017_roku

- Preparations ahead of 6th summit of Central and Eastern European Countries and China,
13.10.2017,

http://www.msz.gov.pl/en/foreign_policy/other_continents/asia_pacific/preparations_ahead_of_6th_summit_of_central_and_eastern_european_countries_and_china

17. Wspólne oświadczenie Rzeczypospolitej Polskiej i Chińskiej Republiki Ludowej w sprawie ustanowienia partnerskich stosunków strategicznych, strona internetowa Ambasady Chińskiej Republiki Ludowej w Polsce,

<https://www.fmprc.gov.cn/ce/cepl/pol/zt/zfvisit/t895441.htm>

Wywiad A. Macierewicza dla Gonic TV, 3.10.2015,

<https://www.youtube.com/watch?v=11eFWo04mNw>

Publikacja wyraża jedynie poglądy autora i nie może być utożsamiana z oficjalnym stanowiskiem Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Łódź

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

RAPORT: Chiny w polskim dyskursie dotyczącym polityki zagranicznej w latach 2015-2018 jest dostępny na licencji Creative Commons Uznanie autorstwa 3.0 Polska. Pewne prawa zastrzeżone na rzecz Ośrodka Spraw Azjatyckich i Regionalnego Ośrodka Debaty Międzynarodowej w Łodzi. Utwór powstał w ramach konkursu *Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej 2017-2018*. Zezwala się na dowolne wykorzystanie utworu, pod warunkiem zachowania ww. informacji, w tym informacji o stosowanej licencji, o posiadaczach praw oraz o konkursie *Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej 2017-2018*.

Zadanie publiczne współfinansowane przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Rzeczypospolitej Polskiej.

Ośrodek Debaty
Międzynarodowej
Łódź

Rzeczpospolita Polska
Ministerstwo
Spraw Zagranicznych

 **OŚRODEK
SPRAW
AZJATYCKICH**

**RAPORTY
OPINIE
DORADZTWO**

PIERWSZY W POLSCE UNIWERSYTECKI
THINK-TANK

DORADZTWO POLITYCZNE I BIZNESOWE

ZESPÓŁ Z PRAKTYKĄ W AZJI

www.osa.uni.lodz.pl

Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej w Łodzi

ul. Lindleya 5a, pokój nr 7, 90-131 Łódź, tel.: 42 635 42 34, www.rodm-lodz.pl